

omajno služil. Bil je gotovo predstavnik tiste liberalne nemške smeri v avstrijskem političnem življenju, ki je verjela v liberalizem leta 1848 in ki jo je po nastopu dualizma čas prehitel. Neomajno je verjel v Avstrijo, v nemštvo, prepričan je bil, da je močan srednji sloj tista družbena sila, na kateri mora sloneti država. Prepričan v vlogo Avstrije na vzvodu, v veliki gospodarski prostor, se ni kaj prida ukvarjal z mislimi na nacionalne boje in nacionalnega prepороda narodov v monarhiji verjetno sploh ni mogel razumeti, saj niso šli v kalup njegovega načina mišljenja.

OPOMBE

1. Rückblicke auf mein Leben, str. 1—2 (odslej citiram RaL). — 2. Slovenski biografski leksikon, III, str. 740. — 3. RaL, str. 5—6. — 4. RaL, str. 7. — 5. RaL, str. 9. — 6. RaL, str. 10. — 7. Slovenski biografski leksikon, III, str. 250, gl. tudi C-von Wurzbach, Biographisches Lexicon der Kaiserthums Österreichs, XXXII, str. 354 do 357. — 8. RaL, str. 11. — 9. RaL, str. 11—12. — 10. RaL, str. 12. — 11. RaL, str. 13. — 12. RaL, str. 14. — 13. RaL, str. 15. — 14. RaL, str. 17—18. — 15. RaL, str. 19—20. — 16. RaL, str. 24—25. — 17. RaL, str. 26—32. — 18. RaL, str. 32—35. — 19. RaL, str. 38—39. — 20. RaL, str. 40. — 21. RaL,

str. 42—45. — 22. RaL, str. 47. — 23. RaL, str. 49—50. — 24. RaL, str. 50—52. — 25. RaL, str. 56. — 26. RaL, str. 59—63. — 27. RaL, str. 62—63. — 28. RaL, str. 63—67. — 29. Pismo je v lasti dr. Žige Voduška, ki se mu za vpogled in dovoljenje za uporabo najlepše zahvaljujem. V zadnjem času je izšlo še nekaj korespondence o Schweglu. Tu naj omenim Ernsta Rutkowskega Briefe und Dokumente zur Geschichte der österreichisch-ungarischen Monarchie, I. Der Verfassungstreue Grossgrundbesitz 1880—1899, Veröffentlichungen des Collegium Carolinum Band 51/1, Oldenbourg Verlag, München, Wien 1983, 796 str., kjer je objavljenih deset Schweglovih pisem knezu Karlu Auerspergu, Josephu Marii Baernreitherju in grofu Karlu Stürgkhu kot tudi Schweglov Referat über nationalpolitische Forderungen der Deutschen in Krain. Eno pismo Schwegla Petru Graselliju je objavil Marjan Drnovšek v Arhivski zapuščini Petra Grassellija 1842—1933, Gradivo in razprave 6, Ljubljana 1983 na str. 270. Med novejšo literaturo pa govori o Schweglu tudi Harald Bachmann, Joseph Maria Bearnreither (1845—1925). Der Werdegang eines altösterreichischen Minister und Sozialpolitikers, Neustadt a. d. Aisch 1977. — 30. RaL, str. 77—78. — 31. RaL, str. 80. — 32. RaL, str. 80—81. — 33. RaL, str. 86. — 34. RaL, str. 98—99. — 35. RaL, str. 101. — 36. Prav tam. — 37. RaL, str. 104—105. — 38. RaL, str. 106—107. — 39. RaL, str. 107. — 40. RaL, str. 108—109.

NARODNOOSVOBODILNI BOJ NA BLEDU

Kronološki oris

FRANCE BENEDIK

Ob nemško-italijanskem napadu na Jugoslavijo so odšle planinske enote iz Bohinjske Bele na položaj, tako da v okolici Bleda ni ostalo nikakršnih večjih enot. Vse, kar so te enote lahko storile v kratkotrajni aprilski vojni 1941. leta, je bilo to, da so minirale most preko Save vzhodno od Bleda.¹ Že sredi aprila so se pričeli vračati mobilizirani vojaki deloma v uniformah, deloma v civilnih oblekah. Svoje orožje, kolikor so ga prinesli s seboj, so v glavnem pometali v jezero, od koder so ga kasneje mladinci veliko rešili.² Na Bled so najprej vkorakale italijanske vojaške enote, ki pa so se po enem dnevu že pričele umikati, saj so 20. aprila Bled že zasedli Nemci in pričeli v skladu z vnaprej pripravljenimi načrti zasedati posamezne vile in hotele.³ Bled je postal središče nemške okupacijske oblasti na Gorenjskem. V hotelu Toplice je imel sedež

šef civilne uprave za Gorenjsko Franz Kutschera, ki je svoje posle na Gorenjskem prevzel šele 30. aprila 1941. Na Bledu je imel poleg tega svoj sedež tudi višji vodja SS in policije generallajtnant Ervin Rösener, ki pa je po kapitulaciji Italije premaknil sedež svojega štaba v Ljubljano. Poleg tega je imel svoj štab na Bledu komandant varnostne policije in varnostne službe s poveljstvom gestapa, ki je med drugim upravljal tudi zapore v Begunjah. Svoj štab na Bledu je imel od poletja 1941 tudi poveljnik nemške redarstvene policije. Na Bledu je bil tudi sedež drugih obveščevalnih, vojaških in polvojaških ustanov, med drugim urada za utrjevanje nemštva. Za zavarovanje vseh teh ustanov in uradov so bile na Bledu stalno — do konca vojne — razmeščene številne varnostne sile, ki so se kasneje pogosto vključevale v boje

proti partizanskim enotam ali pa jim je bil Bled samo izhodiščna točka za boj proti partizanom.⁴ Takšna je bila tudi njegova središčna lega glede na Bohinj, Pokljuko in Jelovico. Zlasti v letih 1941—1943 so Bled obiskali mnogi visoki nacistični funkcionarji iz Berlina. Čeprav so sedež šefa civilne uprave za Gorenjsko že v pozni jeseni 1941 prenesli v Celovec, so drugi nacistični uradi, v katerih so bili tudi koroški nacisti, ostali na Bledu.

Vsa ta navzočnost številnih vojaških ter policijskih in varnostnih enot je ves čas narodnoosvobodilnega boja narekovala specifične oblike delovanja odporiškega gibanja in aktivistov Osvobodilne fronte.

Kljub temu, da je bil v času pred aprilsko vojno Bled moderno letovišče in je turizem prinašal možnosti za boljše življenje, pa je bila le večina domačega prebivalstva vezana na preživljanje z vsakodnevnim zaslužkom tako v blejskih hotelih in večjih penzionih ali pa predvsem okoličani na zaslužek v jeseniški železarni.⁵ Predvsem delavci, ki so se dnevno vozili na delo v jeseniško železarno, so od sredine tridesetih let pričeli prinašati na območje Bleda tudi napredno mislenost, ki se je postopoma zasidrala med delom prebivalstva. Leta 1939 je Marija Mohorič organizirala partijsko celico na Poljšici. Širša okolica Bleda je dala številne organizatorje naprednega delavskega gibanja in komuniste. Na to območje so prihajali posamezni vidni komunisti z Jesenic, saj so bili tod varni pred nenehnim policijskim zasledovanjem. To delovanje komunistov in njihovih somišljenikov z Jesenic in okolice Bleda je v letih pred vojno pozitivno vplivalo na širjenje napredne in tudi narodne zavesti. Poleg domačinov pa so na Bledu delovali občasno tudi drugi delavci-komunisti, ki so bili sezonsko zaposleni. Vsa ta dejavnost napredno usmerjenega prebivalstva in komunistov je bila kljub močnim nemškimi enotam osnova za pričetek narodnoosvobodilnega boja oziroma za odpor proti okupatorju tudi na Bledu.⁶

Že 17. julija 1941. leta so blejski mladinci na pobudo Oskarja Pogačnika z Bleda in Janka Bernarda s Koritnega (oba sta bila že v ilegali) izvedli na Bledu veliko trosilno in napisno akcijo. Po vsem naselju so raztresli številne letake s pozivom na upor proti okupatorju. Na stolpu kopališča so razobesili zastavo z zvezdo ter zastavo s srpom in kladivom; zastave so bile obešene tudi na nekaterih zgradbah. Po naselju so bili nalepljeni lepaki s pozivom na odpor, lepaka sta bila nalepljena na sedežu civilne uprave in na sedežu gestapa. Cesta z Bleda proti Lescam pa je bila popisana s protinemškimi in revolucionarnimi gesli ter porisana s srpi, kladivi in rdečimi zvezdami.⁷ Nemci so to akcijo pri-

pisali komunističnemu spletkarjenju, vendar je imela med prebivalstvom v času nemškega izganjanja Slovencev in splošne negotovosti velik odmev, verjetno največji do konca vojne. Negativen odmev med prebivalstvom Bleda pa je povzročila ustrelitev petih talcev 28. 8. 1941 v Spodnjih Gorjah kot maščevanje Nemcev za ustreljenega blockleiterja Ulčarja.⁸

Ob pripravah na vstajo je bilo jeseniško okrožje KPS razdeljeno v tri rajone. Komunisti z Bleda in okolice ter Bohinja so bili povezani v rajon Bled.⁹ Glavna naloga članov KPS je bila organiziranje vseh oblik odpora in organiziranje vseh naprednih Slovencev v OF in odhod v ilegalo. Na Bledu je prvi odšel v ilegalo Oskar Pogačnik, že ob pripravah na vstajo pa v oktobru 1941 še Alojz Knaflič, vendar sta oba padla.¹⁰ Odbor OF, ki je bil ustanovljen že poleti 1941, pa je imel nalogo oskrbovati prve partizanske skupine oziroma čete. Odbor je deloval vse do oktobra 1941, ko so Nemci aretirali člana odbora OF: Borisa Bema, Ludvika Bema, Boža Benedika, Janka Rusa, Jožefa Ulčarja, Stanka Vrhunca, Alojza Knafliča,* Antonijo in Angelo Knaflič. Po enomesečnih zasliševanjih so jih izpustili domov, razen Janka Rusa in Alojza Knafliča, ki sta bila poslana v taborišče Krieselsdorf.¹¹ Po vrnitvi iz begunjskih zaporov so sicer ponovno pričeli z delom za narodnoosvobodilno gibanje, vendar se je tedaj glavnina partizanskih enot že zadrževala nad Selško dolino in je bilo treba ponovno pričeti iskati pretrgano povezavo.¹² V tem času so se namreč že pričele priprave na decembrsko vstajo. Ob pripravah načrtov za vstajo v blejski kotlini je bil sam Bled izključen, saj zaradi vojaških, policijskih in drugih enot ni bilo nikakršne možnosti, da bi tam vstaja uspela, vstaja v Gorenjsko-Bohinjskem kotu pa je slučajno sovpada s prihodom novega gauleiterja dr. Friedricha Rainerja na Gorenjsko in s prihodom novih policijskih enot po zmagah Cankarjevega bataljona v Selški dolini.¹³

Po neuspehu decembrske vstaje in nemški zimski ofenzivi je sledila še množična aretacija aktivistov. Vsako delo je bilo onemogočeno, saj so še tisti aktivisti, ki so ostali na terenu, prenehali z delom, ker je bilo prebivalstvo zaradi surovih nemških represalij (izganjanj in množičnega streljanja talcev) silno prestrašeno in niso imeli moči, da bi se vključevali v kakršnokoli obliko odpora proti okupatorju. Prav takšne razmere so bile v začetku in v sredini leta 1942 tudi na Bledu. Tisti čas so nacisti po množičnem izgonu več kot 50 družin z Gorij napravili načrt za nemški kolonizacijski otok v tem delu

* Krajanji Bleda v spomin na ta dogodek praznujejo 17. julija svoj krajevni praznik.

Gorenjske; naselili več kot 70 Nemcev iz Južne Bukovine; narodnosvobodilni boj je že čez leto dni onemogočil uresničevanje nacističnega načrta.

Ves okupatorjev teror in njegova propaganda pa nista zlomila volje do odpora. Kljub nepovezanosti je sredi leta 1942 pričela na Rečici delovati ilegalna ciklostilna tehnika in na samoiniciativen način lomiti okupatorjevo propagando. Od konca pomladi 1942 do marca 1943 je v hiši Novakovih delovala tehnika, ki jo je vodil Franc Lakota, pomagala pa sta mu Mirko Lakota in Jože Novak. Poleti 1942 pa so nekaj časa razmnoževali tudi v hiši gostilne Zrimc. Rezultat dela tehnike so predvsem trosilni lističi, ki so se poleti 1942 pojavili na Bledu — prav v času priprav na nemško poletno ofenzivo proti gorenjskim partizanom.¹⁴ Za pripravo te ofenzive je navodila napisal sam šef nemške policije Heinrich Himmler in je 2. julija 1942 prispel na Bled poveljnik nemške redarstvene policije, generalpolkovnik Kurt Daluge.

Po končani nemški ofenzivi in njihovi razglasitvi, da je Gorenjska pomirjena, so nacisti »podelili« prebivalstvu Gorenjske nemško državljanstvo na preklic. Po teh ukrepih so se pričeli nacisti pripravljati na mobilizacijo Slovencev na Gorenjskem za nemško delovno in vojaško službo. Da bi se takšni nemški cilji preprečili, je bilo potrebno izpeljati partizansko mobilizacijo. Za te naloge naj bi skrbeli politični delavci in aktivisti na terenu. Iz Gorenjskega odreda so bili poslani posamezni borci z nalogo, da obnovijo ali postavijo na novo ogrodje političnih organizacij na terenu.¹⁵ Za območje Bleda je bil obnovljen oktobra 1942 gorenjsko-blejsko-bohinjski rajon in imenovani so bili tudi člani rajonskega komiteja. V tem rajonu je za Bled odgovarjal Anton Ambrožič-Božo. Spomladi 1943 se je izločil iz tega skupnega rajona še rajon Bohinj, kasneje pa se je iz rajona Gorje—Bled izločil še rajon Ribno.¹⁶ V okviru takšne organizacijske sheme se je od jeseni 1942 razvijalo delovanje političnih organizacij. Delo prvih političnih delavcev je bilo silno težavno, saj je bilo prebivalstvo pod vplivom nemških represalij. Iz zapisnika rajonskega komiteja KPS Gorje—Bled 10. 7. 1943 lahko razberemo, da so bili v rajonu le trije člani KPS, da ni bilo nobenega odbora ZKM (Zveze komunistične mladine), da pa so bili postavljeni trije odbori ZSM (Zveze slovenske mladine), trije odbori SPŽZ (Slovenske protifašistične ženske zveze) in osem odborov OF (NOO), mobiliziranih je bilo 70 oseb — od tega jih je pet dezertiralo.¹⁷ Vzroke za takšno stanje lahko najdemo predvsem v povezavi s tem, da je bil Bled center nemške oblasti in partizanske vojaške enote še niso bile tako močne,

Tovariš Perme, komandant mesta Bled, ob osvoboditvi govori prebivalcem

da bi lahko s posameznimi vojaškimi akcijami dvigale moralo prebivalstva.

Samo politično prepričevanje pa v začetku leta 1943 še ni moglo roditi vseh zaželenih uspehov, saj se prebivalstvo še ni otreslo vsega strahu in se niso želeli povezovati v različne organizacije, vojni obvezniki pa so v mnogih primerih zaradi slabe terenske organizacije in bojazni pred represalijami še odhajali v nemško vojsko. Prva enota, ki je z diverzantskimi akcijami posegla v neposredno bližino Bleda, je bila minerski vod Triglav Gorenjskega odreda, ki je jeseni 1943 večkrat miniral progo v neposredni bližini Bleda.¹⁸ Kljub nemškim grožnjam so se organizacija KPS in druge množične organizacije uspešno razvijale v celotnem rajonu Gorje—Bled. Čez poletje so bile ustanovljene partijske organizacije in odbori NOO (OF) na Rečici, v Mlinem in naselju Bled-Grad. Rečica in Bled-Grad sta dobila tudi ilegalni imeni. Rečica se je imenovala Hrastnik, Bled-Grad pa Sonja 11.¹⁹ Medtem ko sta odbora na Rečici in Bled-Grad delovala ves čas do konca vojne, pa je zaradi izdaje sredi julija 1944 prenehal delati odbor v Mlinem. Nemci so obkolili vas in aretirali 37 (po nekaterih podatkih 39) aktivistov in jih odpeljali v begunjske zapore. Od teh zaprtih so Nemci 17 aktivistov poslali v različna koncentracijska taborišča. V tabo-

rišču Mauthausen so umrli Janez Heberle, Avgust Kocjančič, Miha Mandelc, Franc Sever in Andrej Vovk. Ti tovariši so bili tudi organizatorji in vodje političnega dela v Mlinem.²⁰

Vodstvo narodnosvobodilnega gibanja si je silno prizadevalo, da bi na Bledu pridobilo kar največ domačinov za sodelovanje v različnih množičnih organizacijah predvsem zaradi zbiranja podatkov o stanju na Bledu, vojaških enotah itd. Ti aktivisti so kot pomožno osebje, kurjači, snažilke ali nižji uslužbeneci, redno pošiljali podatke o stanju nemškega vojaštva in policije na Bledu. Enega takih obveščevalcev Avgusta Kocjančiča so odkrili in aretirali, nato so ga odpeljali v taborišče, kjer je umrl, a delo je kljub temu teklo naprej.²¹ Eno od mnogih poročil iz konca leta 1943 navaja takšne stanje: V Park holetu je 40 gestapovcev, 20 policistov in 40 orožnikov. Imajo več policijskih psov. Na Mlinem je 290 policije, ki so nastanjeni v garažah za Suvoborom. V okolici Bleda so skoro v vsaki vili nastanjeni orožniki in policisti, ki skrbijo za varnost Bleda. Na Bledu in okolici je okrog 500 orožnikov, ki pa so samo za varnost Bleda in če se v okolici kaj pripeti, gredo takoj na pomoč.²²

Zanimiv pa je tudi drugačen primer: v dogovoru s hišnikom, ki je skrbel za vilo Marič, so borci VOS in aktivisti iz vile odnesli orožje, obleke, unilorme in vse uporabne predmete. V vili so bili nastanjeni uradniki državne tajne policije. Hišnik je z družino odšel v partizane.²³

Partizanske enote so se najbolj približale samemu Bledu maja 1944, ko sta se na tem področju zadrževali Prešernova in Gradnikova brigada. Drugi bataljon Gradnikove brigade je napadel žandarmarijski postojanki v Spodnjih in Zgornjih Gorjah. Napad na postojanko v Spodnjih Gorjah ni uspel. Prešernova brigada je napadla postojanki v Ribnem in Koritnem in jih uničila. Napadi so bili usklajeni v noči od 28. na 29. maj 1944. Nemci so poskušali posredovati z Bleda, vendar so bili zavrženi.²⁴ Ti napadi niso neposredno vplivali na sam Bled, pač pa je to pomenilo veliko moralno spodbudo za domače politične delavce. Nacisti so uvideli, da tudi na samem Bledu niso več varni. To se je kazalo zlasti s številnimi diverzantskimi in sabotažnimi akcijami, kar je bila lahko edina oblika neposrednega boja na Bledu. Te akcije so vnašale nemir med nemške posadke. Februarja je bila na Rečici požgana žaga in skladišče lesa, v začetku marca je bil pred hotelom Jekler razstreljen tovorni avto, konec maja je bila požgana žaga na Bled-Jezeru, sredi maja je bila uničena telefonska povezava med Bledom in Koritnim, junija je bila minirana bencinska črpalka pri garažah gestapa, ki je

bila popolnoma uničena, poškodovane pa so bile garaže in delavnica. Najuspešnejšo akcijo je izvedel v noči od 8. na 9. julij 1944 minerskosabotažni vod Gorenjskega odreda z miniranjem Park hotela. Porušeni sta bili 2 nadstropji, kuhinja in skladišče, večje število Nemcev pa je bilo mrtvih. Nemški vojaki so se znesli nad nedolžnim Janezom Lampetom, ki je spal v sosednjem skednju. Po nečloveškem mučenju so ga ustrelili pred hotelom in ga pustili ležati še dopoldan naslednjega dne.²⁵ Julija je bil miniran tudi transformator pri tovarni vezenin, pogosti so bili napadi na električne in telefonske drogove ali pa napadi na posamezne nemške vojake, oficirje in uradnike. Prav tako pogosti so bili napadi na železniško progo in železniške naprave na postaji Bled—Jezero ali v njeni neposredni bližini. V letu 1944 je prijavljenih s strani nemške policije 12 takšnih napadov.²⁶

Tudi politično življenje se je lažje odvijalo pod vtisom okrepljene vojaške dejavnosti. Pojavila se je nova nevarnost, sredi leta 1944 se na Bledu prvič pojavi tudi domobranska propaganda, saj so bili raztreseni letaki z domobransko vsebino, vendar domobranci na Bledu niso ustanovili svoje postojanke, verjetno zaradi tega, ker to nacistom ne bi bilo prav, in so le občasno prihajali na Bled.²⁷ Razmere na Bledu so bile problematične, ker ni bilo mogoče mobilizirati z večjo vojaško enoto, zaradi tega se je pojavila potreba, da se na Bledu ustanovi mestni odbor OF, ki bi lahko izpeljal tudi mobilizacijo strokovnega kadra (zdravnikov, zobozdravnikov, lekarnarjev, tehniškega osebja itd.), čeprav je Bled sredi leta 1944 dal že 80 partizanov.

Zaradi potreb po mobilizaciji kadrov sta se 16. septembra združila okraja (rajoni so bili preimenovani v okraje) Gorje-Bled in Ribno v nov okraj Bled, ki je bil razdeljen na tri sektorje, območje Bleda je bil sektor Stol. To je pospešilo, da se je v začetku oktobra 1944 formiral tudi mestni odbor OF, ki je lahko poročal, da so se razmere na Bledu pri prebivalstvu izboljšale in da je večji del prebivalstva naklonjen narodnosvobodilnemu gibanju. Reakcija oziroma domobranci imajo zaslombo le še v pridobitnih krogih, ki še računajo, da bo prišlo do preloma med zavezniki. V poročilu o mobilizaciji je navedeno, da je bilo oktobra mobiliziranih na Bledu 35 ljudi, med njimi vsi člani KPS, ki so bili sposobni za vojsko.²⁸ Potrebe po mobilizaciji so bile ves čas večje, z druge strani pa je bilo potrebno organizacijo političnih organizacij kar najbolj približati ureditvi po končani vojni. Zaradi vseh teh potreb je prišlo v začetku decembra 1944 do združitve okrajev Bled in Bohinj v en okraj Bled—Bohinj. To je bilo v času, ko so Nemci na Bledu že pričeli

dodatno utrjevati svoje postojanke, kopati strelske järke in nameščati žične ovire. Pri tem delu so uporabljali zapornike iz Begunj.²⁹ Glavne naloge, ki so jih tedaj opravljali aktivisti, so bile še vedno mobilizacija, mobilizacija žena in mladine, množična obveščevalna služba, kampanija v zvezi z amnestijo in kampanija »vse za našo vojsko«. V kampaniji »vse za našo vojsko« oziroma pri zbiranju materiala so na Bledu dosegli zelo velik uspeh, saj so nabrali največje količine materiala v celotnem okraju — zaloge so bile torej le še velike.³⁰

V zaključnem obdobju svoje oblasti na Bledu so Nemci postopoma pričeli odvažati z Bleda arhive in se pripravljati na evakuacijo, neprestano se je večalo število vojaštva, ki so bili na Bledu v času zadnje sovražne ofenzive ali pa so se ustavljali med premiki različnih vojaških enot. Sredi marca 1945 se pojavijo tudi domobranci, ki so svojo postojanko osnovali v Jaršah in patroljirali po bližnjih vaseh in širili svojo propagandno literaturo, vendar nad prebivalstvom niso izvajali nikakršnega nasilja.³¹

Ob pripravah na osvoboditev je bila naloga aktivistov na Bledu, da bi na kakršenkoli način onemogočili rušenje ali poškodovanje posameznih objektov. Še naprej so opravljali obveščevalno službo, posamezniki pa so bili tudi parlamentarci o pogajanjih za vdajo. Borci Komande mesta Bled so že 8. aprila zavzeli in uničili nemško postojanko v Spodnjih Gorjah. Do začetka maja so z občasnimi vpadi v smeri proti Gorjam in Radovni skušali zavarovati komunikacije za umik, saj frontalni napad partizanov zaradi velikega števila vojaštva na Bledu ni bil mogoč. Nemci so vzpostavili utrjeno obrambno črto od blejskega gradu do Zasipa, kjer je prihajalo do spopadov in minometnih obstreljevanj med borci komande mesta Bled (nemški vojaki, ki so prebežali k partizanom) in nemško vojsko, ki je bila na Bledu. Nemcem na Bledu je bila 8. maja 1945 ponujena predaja, vendar so jo zavrnil in se čez noč umaknili. Na Bled so prispele 9. maja enote komande mesta Bled.

Kljub temu, da je bil Bled center nemške okupacijske oblasti na Gorenjskem, je prebi-

valstvo Bleda kljub težkim pogojem mnogo pripomoglo k zmagi nad nemškim okupatorjem in k zmagi revolucije, to priča tudi veliko število žrtev, saj je žrtvovalo svoja življenja 72 prebivalcev Bleda.³³

OPOMBE

1. Ulčar Ciril, Kronika Bleda, Arhiv Gorenjskega Muzeja (poslej Arhiv GM), fasc. 10. — 2. Tone Svetina, Rdeči sneg Triglava, Kronika Narodnoosvobodilnega boja v Blejsko-Bohinjski kotlini 1941—1945 (poslej Tone Svetina Kronika), Bled-Bohinj 1970, str. 5. — 3. Tone Ferenc, Nacistična raznarodovalna politika v Sloveniji v letih 1941 do 1945, Maribor 1968, str. 143—151. — 4. Ulčar Ciril, Kronika Bleda, Arhiv GM, fasc. 10. — 5. Boj pod Triglavom, Gorje pri Bledu, 1966, str. 9—13. — 6. Boj pod Triglavom, str. 47—76, Tone Svetina, Kronika, str. 8—11. — 7. Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, VI. del, knjiga 1 (poslej Zbornik dokumentov), str. 329. — 8. Arhiv GM, plakati ustreljenih talcev. — 9. Franc Konobelj-Slovenko, Jeseniška dolina leta 1941, Jeklo in ljudje, Jeseniški zbornik I, Jesenice 1964, str. 368. — 10. Arhiv GM, Življenjepisi padlih borcev. — 11. Arhiv GM, begunjske zaporniške knjige. — 12. Ulčar Ciril, Kronika Bleda, Arhiv GM, fasc. 10, Tone Svetina, Kronika, str. 13. — 13. Ivan Jan, Dražgoška bitka, Ljubljana 1971; Karawankenbotte, št. 35, 17. 12. 1941. — 14. Ana Benedetič, Partizanske tehnike in tiskarne na Gorenjskem, Kranjski zbornik, Kranj 1970, str. 33. — 15. Domicil v slovenskih občinah, Ljubljana 1977, str. 187. — 16. Arhiv GM, ftsc. 3. — 17. Arhiv GM, fasc. 2. — 18. Zbornik dokumentov VI/8, str. 130, VI/9, str. 14, 56. — 19. Arhiv GM, fasc. 2. — 20. Arhiv GM, begunjske zaporniške knjige, življenjepisi padlih borcev, Tone Svetina, Kronika, str. 47. — 21. Arhiv GM, življenjepisi. — 22. Zbornik dokumentov VI/9, str. 195. — 23. Zbornik dokumentov VI/10, str. 456. — 24. Zbornik dokumentov VI/14, str. 123—125, 132—133. — 25. Arhiv GM, fasc. 6. — 26. Zbornik dokumentov VI, knjige 10—16, poročila o sabotažnih in diverzantskih akcijah. — 27. Arhiv GM, fasc. 4. — 28. Arhiv GM, fasc. 6. — 29. Arhiv GM, fasc. 17. — 30. Arhiv GM, fasc. 6. — 31. Arhiv GM, fasc. 17. — 32. Boj pod Triglavom, str. 417—423. — 33. Arhiv GM, življenjepisi padlih borcev.